



# **Koncepční architektonická studie veřejných ploch obce Spojil**

## **TECHNICKÁ ZPRÁVA**

**VN KONZULT, s.r.o.**  
2020



**ZÁKLADNÍ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE**

**ZADAVATEL:**

**Obec Spojil**  
Na Okrajích 100,  
530 02 Pardubice

**zastoupený:**

**Radkou Ministrovou,**  
starostkou obce

**ZPRACOVATEL PROJEKTU:**

**VN KONZULT, s.r.o.**  
Za Sokolovnou 744  
533 41 Lázně Bohdaneč  
IČO 27493229  
DIČ CZ27493229  
[www.vnkonzult.cz](http://www.vnkonzult.cz)

**zastoupený:**

Kateřinou Korejtkovou,  
jednatelkou

**odborná spolupráce:**

Ing. arch. Tereza Šmídová,  
architektonické řešení

## Obsah

<b>1</b>	<b>Úvod</b> .....	<b>4</b>
1.1	Řešené území .....	4
<b>2</b>	<b>Historie</b> .....	<b>4</b>
<b>3</b>	<b>Současný stav</b> .....	<b>9</b>
3.1	Limity území.....	11
<b>4</b>	<b>Soulad s územním plánem</b> .....	<b>12</b>
<b>5</b>	<b>Návrh</b> .....	<b>13</b>
5.1	Koncepce návrhu lokality .....	13
5.1.1	Centrální posezení a chodníky a další zpevněné plochy .....	14
5.1.2	Vybavení .....	15
5.1.3	Sad.....	16
5.1.4	Louka .....	18
5.1.5	Motiv vody.....	19
5.1.6	Keře.....	20
5.1.7	Květinové záhony.....	21
5.1.8	Okolí kaple.....	22
5.1.9	Mobiliář.....	22
5.1.10	Detail.....	23

## 1 Úvod

Studie veřejné zeleně zadaných obecních ploch ve Spojile si klade za cíl nastínit možnou ideální podobu těchto lokalit. Tato studie je výhledem do budoucna na ztvárnění obecních prostor.

Jedná se o dlouhodobý koncepční materiál. Je počítáno s tím, že navrhované úpravy budou do reality uváděny postupně, po jednotlivých krocích dle uvážení obce, finančních a technických možností. Záleží tedy na vedení obce, v jakém čase a jakém rozsahu budou navržené úpravy realizovány.

Předkládaná studie vychází z místního šetření, z analýzy historického stavu a dokumentace poskytnuté obcí.

### 1.1 Řešené území

- Partie jižně od vybudované návsi: par. č.: 572,816,62/2,62/3,62/4, část 547,566 a 807/6.

## 2 Historie

Pro správný návrh řešení jakéhokoliv území je důležité pochopení nejen všech jeho současných souvislostí, ale také historického vývoje.

**Obec Spojil vznikla roku 1785** v době josefínské kolonizace na ploše vysušeného rybníka Spojil a Strejček.

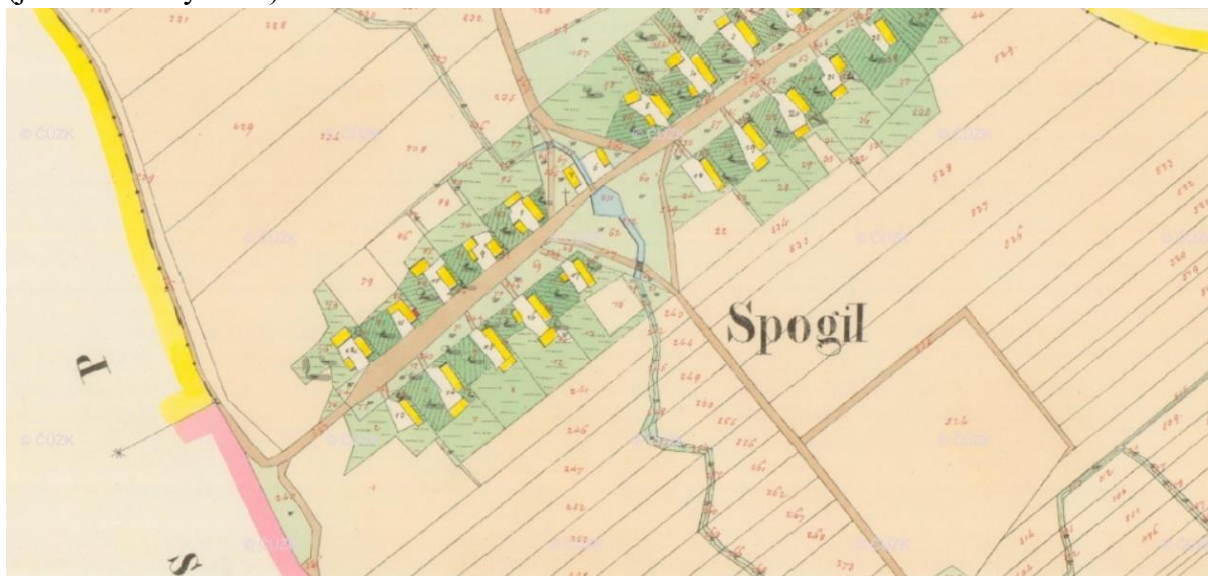
Proč se vůbec rybníky rušily? Důvod byl prostý, ekonomický. Na rozdíl od 16. století, kdy rybníky vznikaly, nebyly už výnosy z chovu ryb tak vysoké. V 18. století byly daleko větší zisky z pěstování obilí. Mělké rybníky z krajiny začaly postupně mizet.

Podívejme se teď blíže na okolnosti, za jakých Spojil vznikl. Roku 1780 se správa Pardubického panství rozhodla rozdělit některé ladem ležící pozemky a nevýnosné plochy panské půdy novým osadníkům a dát jim je do dědičného nájmu.

Už za vlády Marie Terezie se hledaly cesty, jak vyřešit nízkou produktivitu povinné robotní práce. Vznikla **raabizace** (podle dvorního rady Fr. Antonína Raaba) – ta spočívala v tom, že půda vrchnostenských dvorů, kterou poddaní obhospodařovali povinně v rámci svých robotních povinností, se mezi poddané rozdělila. Tím, že rolníci pracovali na vlastním a z půdy odváděly vrchnosti pevné dávky, výrazně vzrostla produktivita jejich práce. Jako dobří hospodáři měli o své polnosti zájem a podle toho i pracovali. Teď záviselo jenom na nich, jak dobře se jim povede. Metoda mohla být plně uplatněna jen na pozemcích, jejichž vrchností byl sám panovník, jinak mohl panovník pouze doporučovat (Josef II. to učinil zvláštním patentem v roce 1777), aby feudálové ve vlastním zájmu následovali jeho příkladu. Celé bývalé Pardubické panství bylo panstvím komorním, takže vrchností zde byl sám císař Josef II., proto se tento přístup na Pardubicku velmi uplatnil. Kromě rozdělování půdy vrchnostenských dvorů se rozdělovala i půda z vysušených rybníků.

Veškerá půda zakládaného Spojila byla rozdělena na dílce, z nichž pak dílce na hrázi bývalých rybníků byly určeny pro výstavbu usedlostí. Na vybudování příbytků a hospodářských budov dostali noví usedlíci od panství v okolních lesích potřebné dříví zdarma, takže celá vesnička byla postavená z borových trámů. V roce 1785 zde bylo 21 roubených

stavení s doškovou střechou (došky jsou ze slámy). Domky to byly nevelké. Měly jednu světnici s dvěma okýnky do ulice a jedním do dvora. Ještě na mapě stabilního katastru z roku 1839 vidíme, že všechny domy i jejich hospodářská stavení (stodoly i chlívky) byly roubené (jsou označeny žlutě).



*Stabilní katastr z roku 1848*

Domy byly postaveny podél široké prašné cesty. Ve Spojile ze začátku nevznikla žádná velká hospodářství s množstvím dobytka. Obyvatelé měli problém právě s nedostatkem zvířat do potahu. Neměli peníze na krávy či koně, a tak si potah zapůjčovali v Pardubicích.

Půda po vypuštění rybníku byla jílovitá, kyselá a mnohde podmáčená. První osadníci by jen zemědělství neuživilo a živobytí jim obstarávala služba ve městě. Čtvrt století po založení Spojila - v roce 1800 je zmiňována velká bída a to, že byli obyvatelé zadlužení u židů.

Ve vesnici byl jižně od cesty před staveními travnatý pruh určený jako pastvina. Stejně tak travnaté plochy v prostředku obce (označené na mapě stabilního katastru jako w). Nejsou to plochy velké, ale jak již bylo uvedeno, nebyly tolik potřeba.

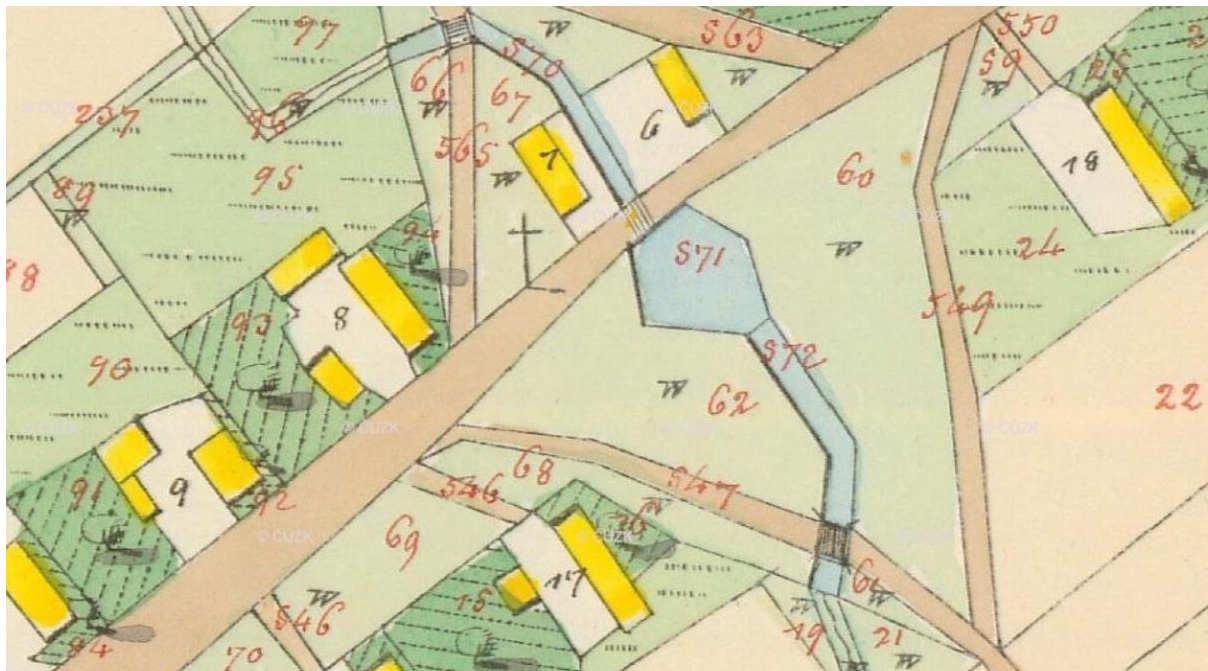
Přibližně na střed vesnice kolmo k její hlavní ulici mířila cesta směrem na Staročernsko, která se ve vesnici v prostoru volné plochy s rybníkem rozdělovala do vidličky. Rybník byl napájen odvodňovací strouhou z polí. Struha patrně původně ústila do Nového rybníka, který se rozkládal západně od vesnice Hůrka. Po té, co byl zrušen, tekla a teče dodnes strouha zvaná Spojilský odpad po jeho dně.

Vesnička s roubenými chalupami musela působit velmi romanticky, protože potok ve vesnici přecházel dva dřevěné mostky a kousek od rybníka stál dřevěný kříž. V pozdější době, kdy už se vesnice „vzmohla“ a zvířata do potahu už ledaskdo měl, býval kousek od návsi na potoce brodek. V něm se omývaly koně při cestě z pole.

Rybníček byl tehdy téměř nepostradatelnou výbavou každé vesnice. Byl totiž důležitý z praktického hlediska každodenního života. Koupaly se tu husy a kachny, napájel se zde dobytek, byl zdrojem užitkové vody obecně a také se zde mohli omývat koně při cestě z pole. V neposlední řadě byl rybníček zdrojem vody při případném požáru a také se v něm v horkém létě koupaly děti.

Zajímavé je, že za zahradami navazovaly směrem do polí louky, které jsou téměř u všech hospodářů ještě v roce 1839 označené jako vlhké.

Namáhavou a usilovnou prací byla pole zúrodněna natolik, že se v 80. letech 19. století stala obec Spojil centrem zelinářství.



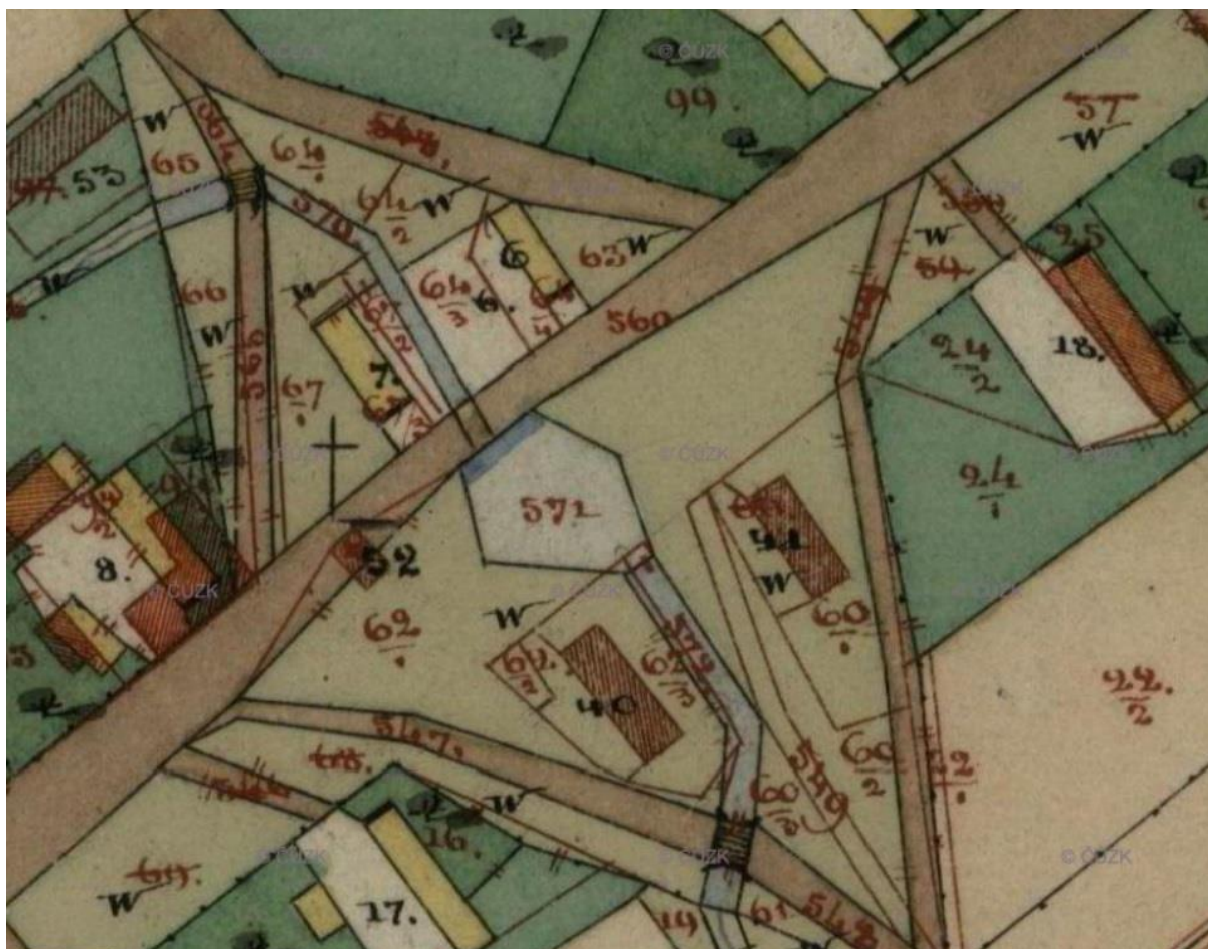
*Stabilní katastr z roku 1848 – výřez středu obce s rybníčkem.  
Pozemek č. 62 (řešená lokalita) byl v té době pastvinou*

V minulosti byly požáry běžným jevem našich vesnic i měst. Bylo to tím, že hospodářské budovy a obytná stavení byly roubené, měly doškovou a později šindelovou střechu. Svítlo se loučemi, vařilo v černé kuchyni na otevřeném ohni, teprve později na kamnech. Oheň a dřevo jdou dobře k sobě, takže často vznikly požáry z neopatrné manipulace s ohněm, někdy i zapálení domu bleskem. Během devatenáctého i dvacátého století proto vyhořelo ve Spojile mnoho hospodářství, některá do základu. Stavení č.p. 2 vyhořelo dvakrát, č.p. 9 a 21, v roce 1864 č.p. 16 a 17, v roce 1895 č.p. 13, v roce 1904 č.p. 3, v roce 1902 č.p. 22 a v roce 1921 č.p. 29 a 11.

Pro všechny obce, Spojil nevyjímaje, byl důležitý rok 1848, kdy byla zrušena panství a zaveden systém místní samosprávy.

Druhá polovina 19. století je dobou rozkvětu obce. Ve volném prostoru pastvin kolem rybníčky byly postaveny dva nové domy a roku 1868 na druhé straně cesty také zděná kaplička zasvěcená Nanebevzetí Panny Marie. Kaplička byla postavena ze sbírky spojilských obyvatel a zajímavé je, že byla postavena do historické cesty, která původně vedla spíše za ní.

Na indikační skice stabilního katastru, kam se zaznamenávaly změny v 2. polovině 19. století vidíme také, že docházelo k přezdívaní některých roubených domů.



*Indikační skica k mapě stabilního katastru*

*– zaznamenávají změny v 2. polovině 19. století. V řešené lokalitě byl postaven zděný dům.*

Zemědělství bylo nejdůležitějším způsobem obživy obyvatel až do konce 2. světové války.

Poté, kdy byla do obce zavedena místní doprava, začalo mnoho obyvatel dojíždět za prací do Pardubic.

Kolem roku 1900 měl Spojil 30 domů a 193 obyvatel.

V roce 1926 došlo k zavezení části rybníčku a narovnání silnice. Tyto úpravy můžeme vidět na mapě z roku 1952.

Další historickou památkou je kříž na pískovcovém podstavci, jehož nápis kdysi hlásal poděkování místních žen za to, že je Pán Bůh ochránil v době I. i II. světové války. Tento památník nechaly ze sbírky na vlastní náklady vybudovat spojilské ženy.

V květnu 1946 byla vysazena Lípa Svobody na památku padlým za II. světové války. V současné době je nádhernou dominantou spojilské návsi.



1.  
*Spojil v roce 1952 – rybníček z části zavezený, narovnaná silnice*

Další změny na návsi proběhly v roce 1974. Rybníček byl zcela zavezen. Zároveň byly také vykáceny vrby na jeho břehu a topoly na návsi.



*Spojil v roce 1977 – rybníček je již zasypáný a silnice narovnané.*

Obec Spojil se osamostatnila v roce 1992 (1.1.1992). Do té doby byla třikrát přísloučena a opět oddělena od Pardubic.

Dům, který stával v zahradě o parcelním čísle 62 byl zbourán po roce 2000.

Centrum Spojila – dnešní spojilská návěs byla zcela nově vybudována v roce 2008. Projekt Ing. arch. P. Maléře zahrnoval nejen obytné domy vytvářející rámec návěsi, ale i návěs samotnou. Obec si přála v jejím prostoru vytvoření vodního prvku, který by odkazoval k historii



obce. Vznikla tak fontána, v níž rybníky Spojil a Strejček symbolizují dva velké kameny, ze kterých tryská voda. Spojilská návěs je krásnou kompozicí přírodních kamenů, vody, mohutné lípy, trávníků, květinových a keřových výsadeb.

V roce 2008 byla vysazena vedle kaple Spojilská lípa života.

### 3 Současný stav

Lokalita má trojúhelníkovitý půdorys a je dnes pouze travnatá. Vrátila se vlastně do stavu před polovinou 19. století, kdy zde byla pastvina.

Řešené pozemky plynule navazují na novou návěs, která byla vybudována v roce 2008. Plocha je dnes volná v podstatě bez využití kromě stavění máje a umístění ozdobené vrby na Velikonoce.

Spojilský odpad oproti historii zde ovšem neprotéká jako potok, ale je zatrubněn. Na zatrubněním potoce jsou revizní šachty (bez skruží) přikryté betonovými panely a trámy. To působí jakoby někdo na pozemku zapomněl stavební materiál – pohozené betonové prvky.

Lokalita je celkem rovinná. Na ploše je stará studna. Ta patřovala k domu, který zde stával. Studna je dnes zarovnaná s terénem a přikrytá betonovým poklopem. Ve studni je dostatečné množství vody.

Na ploše je také pevně zabudovaná trubka pro osazování májky.

Z jihovýchodní strany k řešené lokalitě přiléhá soukromá zahrada č.p. 5 se vzrostlými ovocnými stromy. Tato zahrada se do veřejného prostoru „propisuje“ také moc hezkým plaňkovým plotem.



Podél jihozápadní hrany je umístěn dlouhý stojan na kola a dále se zde tyčí tři vysoké vlajkové stožáry a mezi nimi tuje. Opočal roste mladý smrk, který je určen ke zdobení v adventním čase jako „vánoční strom“. V rohu lokality je kryté dřevěné odpočívadlo pro cyklisty s informační tabulí. Na betonových panelech kousek od něj je odpadkový koš a stojan na kola.



Přes silnici je krásně opravená kaplička s pěkně upravenými chodníčky ze štípané žuly. Ze západní strany kapličky byly při realizaci nové návsi v roce 2008 vysázeny platany. Platany jsou ohromné stromy, které mají mohutné koruny i kořenový systém. Zde jsou ovšem velmi blízko kapličky a navíc mají vzájemně malé odstupy mezi stromy - jsou pouze 2,5 m. Takto hustá výsadba nemá perspektivu, navíc by časem platany svými kořeny „nadzvedaly“ kapličku. Proto obec již před časem rozhodla o jejich odstranění.



V nejjihnějším cípu pozemku jsou umístěny kontejnery na tříděný odpad ohrazené zdí. Zde je nutno počítat s možností rozšíření tohoto sběrného místa. Opodál se masivně rozrůstá polehavý jalovec a vrba.

Trochu zapeklitostí je garáž v jižní partii pozemku, ke které teď nevede žádná příjezdová cesta. Jediný možný přístup k ní je přes obecní plochu. Garáž s kouskem pozemku nepatří k žádnému z okolních domů a je využívána spíše příležitostně, a to ke skladování.

Přes obecní plochu je také příjezd k zahradě 17/1.



### 3.1 Limity území

Limitem území jsou inženýrské sítě. Vede zde kabel podzemního elektrického vedení, na kterém je rozvodný elektrosloupek. Vedou zde i kabely telefonu a kanalizace. Těmto sítím je potřeba se vyhnout a z hlediska výsadby dodržet jejich ochranné pásmo.

Bohužel sítě vedou tak, že původně zamýšlenou alej podél východní hrany pozemku nelze realizovat.

U výsadby bude dodržena vzdálenost 1,5 m od sousedního pozemku v případě keřů a v případě stromů 3 m.

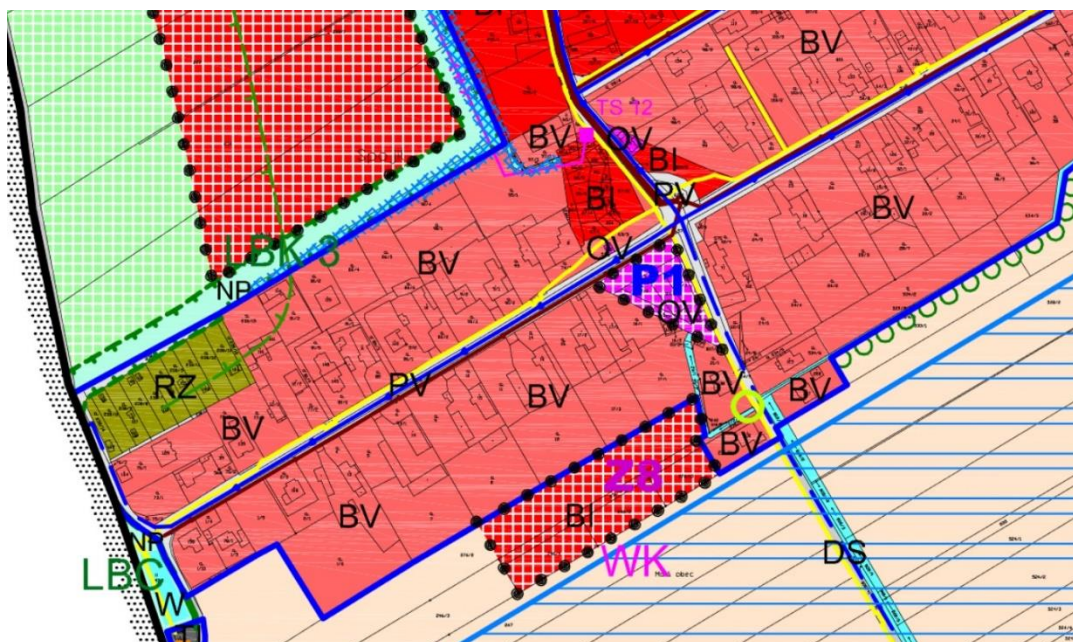
## 4 Soulad s územním plánem

V textové části ÚP se mimo jiné dočteme:

- *I přes rozsáhlou novodobou výstavbu převážně městského typu v severovýchodním (severním) sektoru obce, kolem návsi a na obou koncích historické urbanizační osy si Spojil dosud uchoval ráz venkovského sídla. Púdorysná struktura je čitelná, typologie původní organizace zástavby je vesměs uchována a z žádoucího hmotového měřítka nevybočuje ani většina nově postavených či přestavěných objektů.*
- *Je nutno podporovat přirozené propojení zastavěného území do okolní krajiny, např. ve spojitosti s obnovou některých cest, revitalizací vodotečí a přilehlých břehových porostů apod.;*
- *ÚP reaguje na nutnost posílit funkční centrum obce při jejím jižním okraji návrhem plochy umožňující doplnění občanské vybavenosti zejména veřejného charakteru. – rozvojová plocha P1.*

Řešená lokalita je totožná s rozvojovou plochou P1.

*P1 - Plocha přestavby vymezená na dosud nezastavěné ploše v jižním sektoru návsi pro doplnění občanského vybavení. Vzhledem k umístění v historickém jádru obce je zde nutno respektovat charakter okolní zástavby v korespondenci s veřejným prostorem na návsi a okrajovým pásem architektonicky citlivě řešených nových obytných domů.*



Výřez ÚP Spojil

Jinými slovy ÚP počítá s možností zastavění této lokality občanskou vybaveností. To sice v tuto chvíli není aktuální, ale je třeba počítat s tím, že potřeba výstavby nastane.

## 5 Návrh

### 5.1 Koncepce návrhu lokality

Již realizovaná část návsi z roku 2008 má velmi reprezentativní charakter. Snažila jsem se tuto navazující nově řešenou lokalitu pojmout tak, aby nabídla z estetického hlediska i z hlediska využití něco jiného, ale zároveň aby s ní ladila a doplňovala ji.

Lokalita je navržena jako partie zeleně. V ÚP je označena jako plocha občanského vybavení a určená k zastavění. V současné době ani v blízké budoucnosti obec nevnímá potřebu další obecní budovy pro občanskou vybavenost. Nicméně lokalita je navržena tak, aby v budoucnu výstavbě objektu nic nebránilo. Proto je dlouhověková zeleň, tedy stromy, v projektu spíše při okrajích lokality. Jde o to, aby mohly zůstat a dále růst i za situace, kdy by došlo k výstavbě.

Lokalita je celá koncipovaná jako „zelená“ - propojená chodníky a pěšinkami. Je navržena tak, aby měla uvolněný venkovský charakter – vlastně něco jako velká zahrada, kde se děti mohou rozběhnout, projet na odrážedle, kde se dá posedět a kochat se zelení. Měla by být vzdušná, přívětivá svou zelení, pestrá květy keřů i květin, zkrátka lákavá k odpočinku.

Samozřejmě v návrhu zůstává „vánoční strom“, ale je redukován počet stožárů u něj. Na severním okraji lokality je navrženo kruhové podium, které lze využít jako zahradní hru Člověče nezlob se! V jižní partii je sad z ovocných stromů starých odrůd. Je navržena i louka, která by v sezóně měla být plná květů a která do prostoru vnese starodávnou krásu.

V pocitovém těžišti prostoru je navrženo centrální posezení s neobvyklým motivem uvnitř.

V každém prostoru je důležitý pro oživení motiv vody. Klasickým vybavením zahrad u domů bývala studna s pumpou. Pod ní je navrženo pískovcové koryto. V případě, že děti budou pumpovat, koryto přeteče do koryta suchého či příležitostného potoka. Voda jím doteče do vodního prvku. Ten je připomínkou rybníka, který na návsi býval.

Lokalita je dále vybavena drobnými esteticky i biologicky zajímavými prvky jako je suchý biotop a broukoviště. Betonové poklapy budou překryty dřevěnými pódii. Prostor ozvláštňují i sluneční hodiny doplněné o bylinkový záhon. Jediný herní prvek v lokalitě je navrženo formanský vůz. Jedná se o velké pružinové houpadlo určené i pro více dětí. Formanský vůz je připomínkou minulosti obce. Je umístěn v místě, kde bývala v cesta, po níž jezdily povozy z pole.

### 5.1.1 Centrální posezení a chodníky a další zpevněné plochy

Centrální posezení tvoří mlatová plocha doplněná o lavičky. Okolí posezení je doplněno o výrazně kvetoucí keře a květinové záhony sestavené z trvalek a cibulovin.

Jedná se o elipsu, v jejímž středu je další menší elipsa. Ta je vyplněna půdopokryvnými rostlinami, které snášejí sešlapávání. Je to proto, aby se po ní dalo pohybovat – přebíhat apod. Navržena je především mateřídouška, která může být doplněna o jahodník obecný. Drobné jahůdky jsou velmi chutné a dnes se používají i ve veřejné zeleni.

Uvnitř malé elipsy navrhuji osadit špalky různých výšek a průměrů. Špalky mohou při příležitosti kulturních událostí sloužit jako sedadla a jindy se mezi nimi dá přeskakovat či překračovat. Maximální výška špalku je proto 55 cm. Měly by být umístěny nepravidelně, ale alespoň část z nich tak, aby mezi nimi překročilo i dítě.



*Centrální posezení s lavičkami a špalky uvnitř porostů mateřídoušky*

K posezení vedou chodníky šířky 1,2 m, které navazují na chodníky v již realizované části návsi, kde jsou řešeny nepravidelnou kamennou dlažbou. V nově navržené přírodnější partii bude povrch chodníků i centrálního posezení řešen jako mlat s obrubou z jedné řady žulových kostek. Obruba by neměla příliš vystupovat nad terén, aby bylo v okolí možno pohodlně sekat trávu. Toto řešení umožňuje i pohyb na odrážedlech a malých kolech.

Další možnost pohybu „suchou nohou“ jsou pěšiny pouze z plochých nepravidelných kamenů uložených v trávě. Je to velmi přírodní a finančně méně nákladné řešení. Pěšina ze šlapáků odbočuje z mlatového chodníku před vrbou a vede i přes suchý potůček, kde mostek

tvoří velký placatý kámen. Pěšina se dále vine mezi keři větších růží k hernímu prvku Formanský vůz kolem suchého biotopu a broukoviště do sadu. Druhá šlapáková pěšina vede od chodníku v jižní partii sadu.

Na východní straně lokality podél asfaltové komunikace navrhuji pruh zpevněný kamennou nepravidelnou dlažbou. Jednalo by se o dlažbu z žulových nepravidelných úštěpků. Na ploše by bylo možné příležitostné parkování.

Zpevněnou plochou je v lokalitě i **pódium**. To je určeno pro stan 6x3 m a mělo by být také dlážděno kamenem – divokou mozaikou. Aby plocha měla využití i mimo větší akce a produkce, jedná se zároveň o kruhovou herní plochu zahradní verze „**Člověče nezlob se!**“ Jednotlivá políčka jsou vyskládána v ploše pomocí velkých kruhových kamenů o prům. 30 cm.

### 5.1.2 Vybavení

Velmi atraktivní a působivé budou v prostoru **sluneční hodiny s číselníkem na zemi**, kdy sám pozorovatel funguje jako stínový ukazatel. Sluneční hodiny jsou umístěny naproti kapli a a obroubeny bylinkovým záhonem, který bude hezký a voňavý.

Situace, kdy se pozorovatel stává součástí hodin a svým stínem určuje čas, zanechává v každém silné zážitky. Jednotlivé prvky hodin jsou z kamene a umístěné v trávě – lze je i již hotové zakoupit. Důležité je kameny zapustit mírně pod terén, aby se kolem nich dala pohodlně sekat tráva.

**Broukoviště** to je vlastně skupina kmenů, špalků či velkých větví částečně zakopaných v zemi. Hodí se na něj zejména dřevo tvrdých listnáčů, ideálně dubu, na který je v přírodě vázáno velké množství ohrožených druhů hmyzu. Brouci ale nepohrdnou jakýmkoli jiným dřevem. Může to být například dřevo z pokáceného přestárlého stromu na zahradě nebo nevyužitý sukovatý nerozštípatelný špalek původně určený na topení.

Mrtvé stromy či jejich torza jsou útočiště mnoha druhů hmyzu, ale v současné intenzivně obhospodařované krajině staly vzácností. Broukoviště není nákladné ani náročné na realizaci. Je ovšem potřeba klást důraz na bezpečnost. Stojící kmeny je třeba zakopat alespoň z jedné třetiny do země, aby nespadly. Postupem času je nutné kontrolovat stav vyšších kmenů. Jejich zakopaná část totiž podléhá rozkladu rychleji a mohly by ztratit stabilitu. Maximální výška prvků nad terénem 1-1,5 m.

Děti pak mohou obdivovat různé broučky, kteří se ve dřevě zabydlí a navíc se jedná o super přírodní prolézačku.

Navazujícím prvkem je **suchý biotop**. Ten bude obrouben nepravidelnými kládami. Uvnitř biotopu je písek a tři velké kameny vytvářející dominantní skupinu. I zde si mohou děti hrát a pozorovat třeba mravence nebo i ještěrky, pokud se jim zde bude líbit.

Opodál je dětský **herní prvek Formanský vůz**. Jedná se o pružinové houpadlo pro více dětí. Kolem něj je dopadová plocha z borky.



*Skica broukoviště, suchého biotopu a formanského vozu. U suchého biotopu roste mišpule, v pozadí u plotu hortenzie.*

### 5.1.3 Sad

Ovocný sad z vysokých stromů je jedním z nejohroženějších prvků naší kulturní krajiny. Takových sadů je dnes již skutečně velmi málo, přitom tvořily tradiční součást našich vesnic. Sad z velkých stromů je samozřejmě krásný - na jaře svým kvetením, ale i v zimě holými kostrami stromů.

Proto navrhuji vysadit v jižní partii lokality ovocný sad. Mělo by se jednat o vzdušný sad s velkými stromy (žádné zákrsky), v němž se najde místo i pro pozapomenuté druhy ovocných stromů a keřů. Tím, že je zde vysadíme, dojde nejen ke zvýšení druhové pestrosti místa (biodiverzity), ale jedná se i o kulturní počin.

Stromy tedy musí být vysázeny v dostatečných odstupech od sebe, musí být na vzrůstné podnoži a v pěstitelském tvaru minimálně polokmen, spíše vysokokmen. Stromy budou dlouhověké a velké.

Není jediný důvod, proč by okrasná zeleň nemohla být zároveň jedlá – ve venkovském prostředí zvláště, neboť zde je tradiční.

Z ovocných odrůd jsou navrženy ty, které jsou nejoblíbenější a jsou vhodné především na přímý konzum. Navrhla jsem švestky, špendlík, třešně, jabloně, mišpuli německou a lísky. Zcela vynechány jsou hrušně, které v současné době trpí rzí hrušňovou. Neexistují rezistentní odrůdy ani účinná ochrana. Proto jsem do sadu navrhla hrušň Tatarovu – hruškojeřáb, která rzí netrpí.



### **Třešeň Burlat**

Je to poloraná polochrupka, která zraje začátkem června. Původ: Francie, začátek 20. století. Plody červené barvy, na jídlo i zavařování. Díky ranosti uniká vrtuli třešňové – červivění.

### **Třešeň Kaštánka**

Vznikla v Anglii jako náhodný semenáč. Raná cizosprašná tmavá srdcovka se středně velkými plody. Dužina je měkká, šťavnatá, vynikající chuti, pecka malá. Plody jsou vhodné pro přímý konzum i ke kompotování. Plodnost je raná, velmi vysoká a pravidelná. Tato odrůda je velmi odolná vůči pukání plodů v době dešťů a třešně nebývají napadeny červivostí.

Navrhla jsem i tři jabloně. Výběr odrůd jabloní závisí na individuální chuti. Záměrně jsem se ale vyhýbala odrůdám, jejichž konzumní zralost nastupuje až po delší době skladování (od prosince či ledna) a volila ty, které lze začít konzumovat již v červenci a jejichž zralost nastupuje postupně.

### **Jabloň Grafstýnské červené**

Odrůda pochází z Německa a byla známá už v roce 1669. Plody jsou střední až velké, většinou červeně vybarvené na žlutém podkladu. Patří k nejchutnějším podzimním odrůdám, plody typicky silně voní. Stolní odrůda, vhodná i na výrobu moštů, vína a pálenky. Pěstuje se odpradávná např. na Valašsku, často nazýváno jako „Hedvábky“, „Funtové“. Odolnost k mrazu je dobrá. Řez se má omezit jen na nejnútnejší míru. Dodnes velmi oblíbená tržní odrůda v německy hovořících zemích.

### **Hedvábné červené letní**

Je to stará, pravděpodobně francouzská odrůda. Chutná příjemně navinule, dužina je jemná, pod slupkou narůžovělá. Jedná se o stolní odrůdu s lákavými plody, využitelnou i v kuchyni, skladovatelnou 2-3 týdny. Odolnost proti mrazu je dobrá. Plodnost je raná, hojná. Tvoří střední koruny, dlouhověkové stromy.

### **James Grieve**

Je to letní odrůda, vhodná pro přímý konzum. Červeně žíhané plody mají šťavnatou a aromatickou dužinu. Sklízet a konzumovat je lze od půlky srpna, skladovat do konce září. Odrůda je odolná vůči mrazu i nemocem.

### **Špendlík žlutý**

Špendlíky jsou dnes už hodně vzácné a většina lidí je zaměňuje s mirabelkami, které rostou hojně na stromech u cest. Jde však o jiné ovoce, i když velmi příbuzné. Špendlík je vlastně žlutá švestka. Špendlíky dozrávají již v polovině srpna. Dají se hned jíst, ale také se z nich dá vyrobit vynikající marmeláda, povidla anebo jemná pálenka.

### **Slivoň Durancie**

Stará odrůda slívy. Tolerantní šarce, výborná na pálení a povidla.

### **Slivoň Gabrovská**

Pozdní částečně samosprašná pološvestka s plody dobré chuti vhodná pro přímý konzum i konzervaci.

### **Tatarova hruška**

Hrušně Tataroky nejsou tolik vzrůstné, mají pravidelný růst, a proto jsou značně dekorativní. Navíc nesou zajímavé ovoce. Jedná se o staré ovocné dřeviny, a jelikož se nejedná přímo o hrušně, ale hruškojeřáby, netrpí rzí hrušňovou. Má malé zlatavě žluté plody, velmi šťavnaté, lahodně sladké chuti, jež nemoučnatí a hodí se jak pro přímý konzum, tak i pro kompotování, kdy v obou případech připomíná exotické ovoce.

### **Mišpule německá**

Mišpule je prastaré ovoce, které se někdy před čtyřmi sty lety, kdy například o hruškách neměl ještě nikdo ani ponětí, považovalo za něco tak běžného, jako dnes třeba jablko. Plody jsou vydatné, bohaté na vitamíny a další blahodárné látky. Ovoce je však nutné před sběrem nechat přejít mrazem, jinak je velmi trpké. Potom je chuť mišpulí sladká a plná a připomíná hrušky, jablka a jeřabiny. Plody mrazem totiž změkknou a zkoncentrují se v nich cukry. Navíc je to strom velmi dekorativní, jak svými květy, tak i plody a podzimním žlutočerveným zbarvením listů.

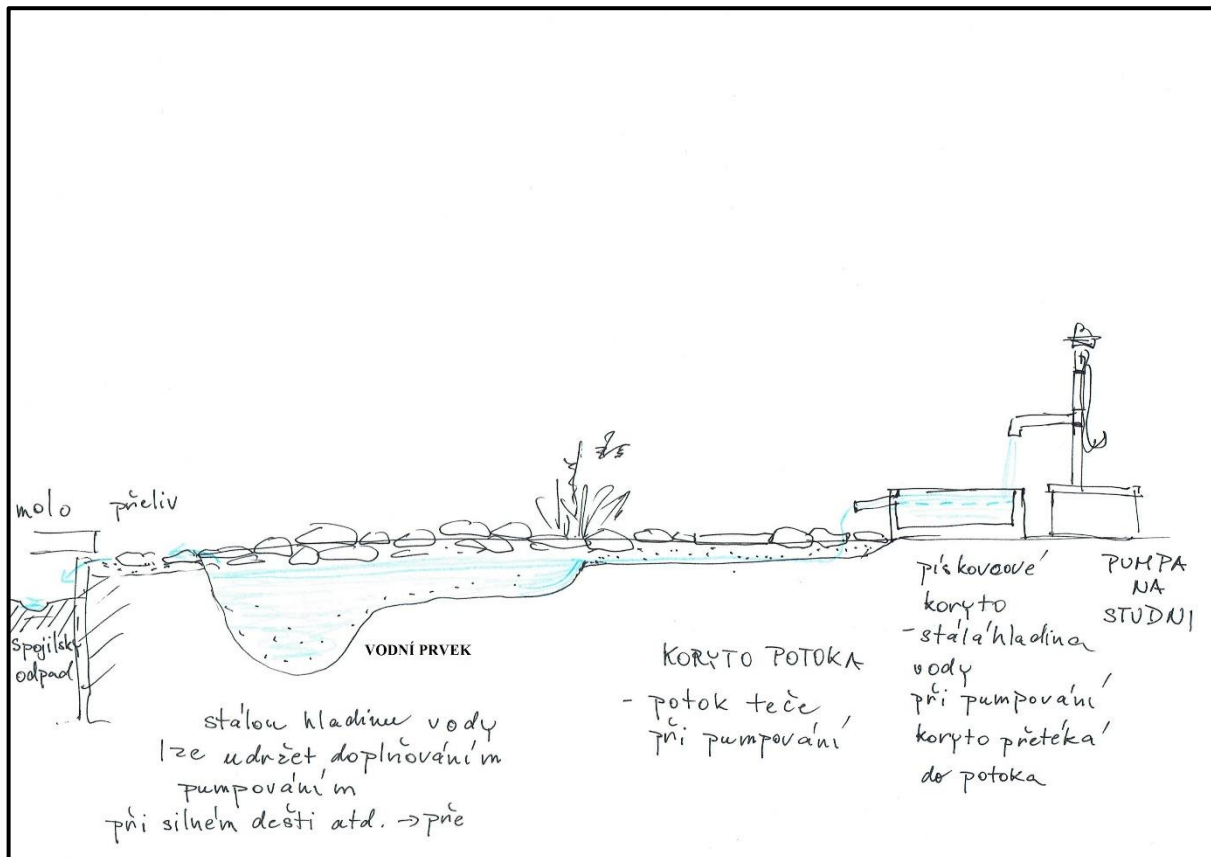
### **5.1.4 Louka**

Louky jsou taktéž velmi ohroženým prvek kulturní krajiny, zvláště v nížině. Dříve byly její naprosto běžnou součástí. Louky s planými rostlinami jsou druhově velmi bohaté, a proto v létě hýří barvami různých květů. Louky jsou krásné a voní. Jsou domovem pro mnoho druhů hmyzu. Louka byla tradiční prvek venkovské zeleně a její kouzlo ničím jiným nenahraditelné. Proto v lokalitě navrhuji louku ve střední partii. Louka je jasně vymezená mlatovým chodníkem. Louka může prosperovat jen na ploše, kam se příliš nechodí, proto by se do ní nemělo vstupovat a pro volný pohyb a pobíhání by měly sloužit ostatní plochy s nízce sečeným trávníkem.

Louka je sice přírodní prvek, ale vznikla a vzniká jako výsledek lidské aktivity. Louka, aby byla loukou, musí být pravidelně sečena. Louka se seče dvakrát (tříkrát) ročně. Posečenou hmotu je nutné sbírat a odvážet. Louka je lepším řešením z hlediska pracnosti na údržbu i zadržování vláhy v posledních suchých letech. Zde bude nutné louku zcela nově založit - vyset, abychom dosáhli větší druhové pestrosti lučních květin.

I pod ovocnými stromy v sadu je možné zvážit ponechání travnaté plochy v režimu louky. Existuje přímo směs osiva na louky do sadů např.: Baroko historická směs do sadů.

### 5.1.5 Motiv vody



Studnu je potřeba vyždít nad terén min. 40 cm. Na studnu je potřeba umístit poklop s otvorem na pumpu. Poklop by měl být masivní pískovcový.

Na studnu je potřeba osadit pumpu. Může se jednat o tvarově jednoduchou ruční pumpu nebo tvarově zdobnější. Zde je ovšem i důležité z jaké hloubky bude pumpa vodu čerpat. Zdobnější je pouze do hloubky 7 m. Celé řešení studny i pumpy není jen věc estetická, ale také technická.

Pod pumpou navrhuji pískovcové koryto o rozměrech 1,4 m x 0,6 m. Výška koryta

#### Potůček

Potůček by měl mít min. šířku 1 m, postačí ale mělký. Je důležité, aby jeho koryto bylo mírně meandrující, vysypané oblázky i většími kameny. Pod nimi by samozřejmě měla být fólie. V potůčku poteče voda pouze v případě, že bude pumpováno pumpou a voda bude přetékat z pískovcového koryta do potůčku. Koryto potůčku bude tedy převážnou dobu suché, ale i tak bude esteticky velmi zajímavé.

#### Vodní prvek

Vodní prvek nebude ani se stálým přítokem ani úplně bez něj. Zde bude občasný přítok zajišťovat voda ze studny protékající přes pískovcové koryto a dále potůčkem. Bude tak přivedena čerstvá okysličená voda.

Vodní prvek bude přírodním biotopem. Čištění zde zajišťují rostliny a bakterie a můžeme zde pozorovat rostliny, vodní hmyz a vodní živočichy v jejich přirozeném prostředí.

### Princip čištění

Princip čištění je poměrně jednoduchý. Každá voda obsahuje dostatek živin potřebných pro bujný růst řas. Je-li živin příliš mnoho, voda se zakalí a vše v ní poroste bujným řasovým kobercem. Řešením je tedy nechat vodní a pobřežní rostliny odebrat tyto živiny pro svůj vlastní růst a řasám nic nenechat. Zde bude navíc občasné přitékat čistá voda.

### Regenerační část

Mělká čistící část je mělká hlavně kvůli vodním rostlinám. Od okrajů mírně klesá do hloubky. Různým druhům rostlin vyhovují různé hloubky, proto si každá přijde na své.

### Tvar jezírka

Přirozený tvar biotopu je kulatý nebo oválný, proto při jeho tvorbě vnější tvar nekomplikujeme. Jezírka se zhotovují hydroizolačních fólií, které umožňují zkopírovat výkop. Čím více se tvar blíží kruhu, tím relativně méně fólie je potřeba na požadovanou plochu a množství vody.

Přepad tůň (jezírka) je do Spojilského odpadu a může být překryt velkými plochami kameny.

## **5.1.6 Keře**

Keře bývaly tradičně součástí venkovských zahrad. Jednalo se o keře převážně větší, které se nechávaly volně růst. I zde jsem k doplnění celkového estetického účinku použila keře.

V návrhu jsou využity keře na vesnici tradiční jako hortenzie, vajgélie, trojpuky, kaliny či kdoulovce. Tyto keře jsou krásné: výrazně kvetou i voní a v daném prostředí působí přirozeně. Jsou ale také osvědčené svou minimální potřebou údržby, odolností vůči chorobám i mrazu.

V návrhu nejsou žádné dlouhé monotónní mnohametrové pásy stejných druhů keřů, jak to bývá běžné v městské veřejné zeleni. Navržené keře kvetou v různou dobu a vůbec se střídají ve svém výtvarném účinku např. květy na jaře, zbarvením listů či bobulemi na podzim, barevnými větvičkami v zimě apod. Jsou tedy velmi proměnlivé a zejména volně rostlé.

Tím, že ponecháme keře volně růst, jím umožníme, aby se projevíly ve své plné a jedinečné kráse. Každý keř má jiný tvar a způsob růstu. Žádné výrazné ořezávání zde nemá své místo. Keře jsou navrženy takové, aby danému místu svým vzrůstem odpovídaly. To pochopitelně snižuje náročnost údržby.

Tradicí Spojila je velikonoční zdobení vrby, proto je zde kroucená vrba (*salix erythroflexuosa*) navržena. Může se klidně jednat o přesazenou stávající vrbičku.

Do návrhu veřejné zeleně ve Spojile jsou zakomponovány i dnes již málo využívané a přitom tradiční keře, např. kalina ‚Roseum‘, která tvoří solitéru u centrálního posezení a kromě krásným kulovitých květů je velmi dekorativní i krvavě rudě se zbarvujícím listím na podzim. Klasikou zahrad bývala i hortenzie stromečkovitá. Její romantické velké květenství ozdobí prostor ve vrcholném létě, ale jsou půvabné i v zimě. Navržena je v polostínu poblíž herního prvku - Formanského vozu.

K posezení je navržen i nižší kdoulovec a půvabně rozčuchaná zákula japonská. Oba keře kvetou na jaře, proto jsou k nim navrženy i půdopokryvné růže v bílé barvě. Působí velmi přírodně a bohatě kvete od června mnohdy až do Vánoc.

V srpnu a září se se svými temně modrými květy přidá ořechoplodec. Ten láká svou vůní včely, čmeláky i motýly, takže je kolem něj můžeme pozorovat. Stejně lákavá je i komule Davidova, přezdívaná „motýlí keř“.

Poblíž odpočívadla pro cykloturisty navrhuji sestavu spíše větších keřů (kolem 2 m). Je mezi nimi stálezelená bobkovišeň, svída, která je svými rudými větvičkami dekorativní i v zimě. Velká zlatice je klasika, která rozzáří svými květy již časně jaro a navíc vydrží kvést poměrně dlouho. Začátek léta ohlásí svými červenými květy vajgélie, která navíc často kvetení na konci éta opakuje.

Keře jsou vysázené 1,5m od plotu a ve vzájemných rozestupech taktéž 1,5 m. Tento velký rozstup zajistí, že keře mohou rozvinout svůj jedinečný tvar, a tím i krásu. Není je potom potřeba řezat z prostorových důvodů a údržba se omezuje pouze na zdravotní řez.

K odstínění ohradní zdi kontejnerů je navržena mahónie cesmínolistá. Ta je stálezelená, navíc se její listy v zimě barví do nachova a v dubnu krásně žlutě kvete. Vedle ní poroste trojpek, který se obalí bělavými květy v květnu.

Skutečně zajímavým keřem je i kalina bodnantská, jelikož kvete již v prosinci.

V návrhu se objevují i růže. Není ovšem potřeba bát se je ve veřejné zeleni využít. Růže jsou vlastně ze dvou skupin: růže sadové vyšlechtěné na vysokou mrazuvzdornost, zdraví a opakované kvetení a růže půdopokryvné. Obě skupiny by měly bez jakýchkoliv opatření zvládnout zimu, vynikají zdravím a nepotřebují žádnou nebo téměř žádnou péči.

Půdopokryvné růže jsou navrženy kolem centrálního posezení i kolem vlakového stožáru. Jejich účinek v prostoru je úchvatný. Půdopokryvné růže jsou jedinečnou kombinací praktičnosti a krásy. Jejich dlouhé bujné výhonky nedávají šanci plevelům a zabraňují erozi. Množství květů, které nepřetržitě nakvétají na v mohutných květenstvích, vytvoří na záhonech doslova barevný kvetoucí koberec. Výborně se proto hodí do veřejné zeleně.

Půdopokryvné růže tvoří dnes samostatnou specifickou skupinu a vyznačují se kompaktním nízkým růstem. Výhony zprvu sice mohou být vzpřímené, ale brzo se rozprostřou do plochy a někdy vytvoří i delší poléhavé šlahouny. Jsou naprosto bezúdržbové, není potřeba je stříhat. Jsou zdravé i výborně mrazuvzdorné do -29°C bez jakékoliv zimní ochrany.

Oba dva druhy sadových růží jsou vysoké kolem 1,5 m a bohatě opakovaně kvetou. Růže ‚Rotter Korsar‘ červeně a růže ‚Postillion‘ do žluta.

### **5.1.7 Květinové záhony**

Květiny – na ně nelze v návrhu zapomenout! Dříve bývaly vesnice doslova zaplavené květinami – překypovala jimi každá přezahrádka. Dnes je situace jiná, ale návrat květin do venkovské zeleně je velice žádoucí. Květiny přinesou do místa potřebný detail, pestrost barev a tvarů, proměnlivost.... Květiny obohatí prostor ještě o další vjemy jako je bzúčení hmyzu, pohyb motýlích křídel, neboť mnoho květin láká motýly atd.

Květinové záhony by se měly sestávat převážně z nenáročných trvalek a cibulovin. Záhony jsou navrženy tak, aby v něm od jara do podzimu stále něco kvetlo. Využity jsou

přednostně „staré“ tradiční rostliny, které jsou osvědčené svou malou náročností na péči, zdravím a vitalitou. Některé z nich jsou i naše domácí, plané a samovolně se šířící.

Vždyť jak obdivujeme zahrádky, v nichž od jara do podzimu kvetou květiny! Ty mají evokovat pestrost předzahrádek, jaké na vesnici dříve bývaly. Toho lze dosáhnout volbou květin a také kompozicí rostlin v záhonech. Celkový dojem má být lehce neučesaný.

Okolí kruhového posezení s lavičkami je dotvořeno pomocí květinových záhonů.

Časně jarní efekt mohou zajistit drobné cibuloviny jako např. ladoňky – v záhonech i v trávě kolem a o něco pozdější narcisy a plané tulipány. Ty se na rozdíl od klasických zahradních nemusí přesazovat a na jednom místě vytrvávají. Další možností jsou tradiční červené a žluté tulipány, které se samy rozšiřují (ideálně získat ze starých zahrad). Z jarních květin zde mohou růst jirnice, kamzičnky, ale i zcela nenáročná „staré“ kosatce německé. Léto bude ve znamení denivek, dobromysle, šalvěže, plamenek a třapatků. Až do podzimu kvetou třapatky zářivé, připojí se k nim starodávně působící zápleváky, hvězdnice a rozchodníkovec.

Volba květin je pestrá a otevřená. Výše bylo uvedeno pouze doporučení. Záhony lze realizovat i jen pomocí odkopků ze zahrádek obyvatel.

Oblíbené a nenáročná denivky ozdobí okolí pumpy, u dřevěného mola jsou navrženy naprosto nenáročná a samovolně se rozšiřující vrbiny tečkované a badany tučnolisté.

V okolí tůně mohou doplnit naše domácí trvalky milující vlhkou půdu: kyprej vrbice, kosatec žlutý, kosatec sibiřský. Druhou skupinu vlhkomilných, ale pro změnu nižších rostlin mohou tvořit blatouchy, pomněnky, máta vodní....

### 5.1.8 Okolí kaple

Jak již bylo popsáno v rozboru současného stavu, platany u kaple jsou problém a budou vykáceny. Doporučuji místo nich nic nevysazovat, aby zeleň nezastiňovala kapli. Přece jen je ale možné místo okrášlit plošnou výsadbou nízkých narcisků ‚Tete a tete‘ a pro podzimní efekt mohou být v trávě vysázené ocúny.

### 5.1.9 Mobiliář

Nově navrhovaná partie návsi musí s tou stávající samozřejmě ladit i co se vybavení mobiliářem týče.

V první řadě je potřeba řešit, na čem posedět. Laviček je na řešené ploše několik typů a jsou rozmístěny po celé lokalitě.

#### Lavičky bez opěradel

Lavičky jsou široké 1,5 m a mají ocelovou konstrukci. Sedák tvoří desky z imitace dřeva.

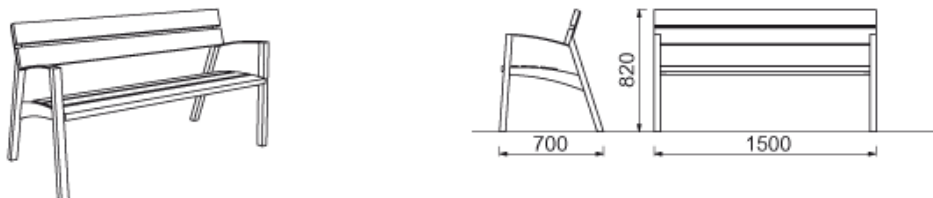
Celkově jsou navrženy 4 ks lavičky.



### **Lavičky s opěrkami zad a područkami**

Nejen starší lidé se při posezení rádi opřou, proto jsou navrženy také klasické parkové lavičky s opěradlem a navíc i područkami. Sedák i opěradlo je opět tvořeno dřevěnými deskami, přesněji ve zvolené variantě imitace dřeva.

Lavičky s opěrkami a područkami jsou navrženy 2 ks v partii sadu.



### **Klády jako lavičky**

Zcela přírodní jsou lavičky vytvořené pouze z klád položených na trávě. Klády mají délku 2,5 m a jsou odkorněné.

### **Odpadkový koš se dřevěnými lamelami a stříškou**

Jižní partie návsi má přeci jen přírodnější charakter, proto jsem navrhla koš, který není opláštěn plechem, ale imitací dřevěných lamel. Nosná kostra je ocelová zinkovaná. A vložená nádoba je z pozinkovaného plechu. Kotvení je možné na betonové patky či na dlažbu. Stříška je velmi důležitá z praktického hlediska, aby do koše nepršelo a nesněžilo.

Odpadkové koše jsou navrženy v počtu 2 ks.

### **Stojan na kola**

Stojan na kola je navržen v počtu 3 ks. Mělo by se jednat o celodřevěný prvek, který je navíc je finančně nenáročný na pořízení.

## **5.1.10 Detail**

Co se týče plotů lze doporučit jen maximální snahu o zachování stávajícího způsobu oplocení soukromé zahrady – plaňkového plotu.

Jak již bylo uvedeno, počet stožárů je zmenšen na jeden.

Vedle pódia je možné do země umístit trubku určenou ke vztyčení májky.

Všechny betonové panely budou překryty dřevěnými pódii.

U centrálního posezení bude doplněna jedna lampa veřejného osvětlení. Bude potřeba k ní dovést elektřinu. Elektřinu bude potřeba dovést také do sloupku umístěného vedle „vánočního stromu“. Zdroj elektřiny ve sloupku může sloužit jak pro vánoční osvětlení, tak pro potřeby pódia.